

УДК 636:631.1.016

ГАЛУЗЬ ТВАРИННИЦТВА: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*Н. Добрянська, к.е.н.
Одеський державний аграрний університет*

Ключові слова: м'ясопродуктовий підкомплекс, виробництво і споживання м'яса, ефективність виробництва м'яса.

Проведена економічна оцінка поточної ситуації, яка склалася на ринку продукції тваринництва. Внесено пропозиції щодо вдосконалення державної підтримки галузі для забезпечення продовольчої безпеки країни. Запропоновано шляхи вирішення проблем у м'ясопродуктовому підкомплексі.

Постановка проблеми. Виробництво продукції тваринництва взагалі й м'яса зокрема завжди було й залишається однією з провідних сфер у вирішенні продовольчої проблеми, постачання населення України повноцінним харчовим білком. Але фактичний її стан упродовж останніх 15 років не відповідає потенційним можливостям і постійно погіршується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку тваринницької галузі присвячено велику кількість наукових досліджень, результати яких відображені у працях В. Месель-Веселяка, Б. Пасхавера, П. Саблука, О. Шпичака та багатьох інших учених. Водночас слід зазначити, що питання подальшого розвитку м'ясопродуктового підкомплексу в сучасних умовах господарювання надалі залишаються актуальними.

Постановка завдання. Завдання дослідження – дати економічну оцінку поточній ситуації, що склалася на ринку продукції тваринництва, внести пропозиції щодо вдосконалення державної підтримки галузі для забезпечення продовольчої безпеки країни та розвитку експортного потенціалу аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу. Стратегія розвитку галузі тваринництва на поточний та наступні роки визначена Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року [1].

Крім цього, Уряд 20 серпня 2008 р. прийняв постанову № 729 «Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва», якою, зокрема, передбачено розробити проект Державної програми розвитку тваринництва на період до 2015 року, а також невідкладні заходи щодо створення на довгострокову перспективу сприятливих умов для її розвитку та формування організованого товарного ринку тваринницької продукції [2]. Згідно з цими програмними документами необхідно:

- довести у 2015 році виробництво основних видів тваринницької продукції до рівня, який забезпечує фізіологічні норми споживання та можливість їх експорту: молока – 22 млн т, м'яса у забійній масі – 4 млн т. На одну особу в рік – молока і молочних продуктів – 380 кг, м'яса й м'ясопродуктів – 82 кг;

- сформувати орієнтовну структуру виробництва м'яса за видами тварин (у забійній масі): яловичина – 1,0 млн т (25 %), свинина – 1,59 млн т (40 %), птиця – 1,31 млн т (33 %), інші види – 0,1 млн т (2 %);

- досягти експортного потенціалу за видами тваринницької продукції, орієнтовно: м'ясо – 0,5 млн т, у тому числі яловичина – 0,15 млн т; свинина – 0,1 млн т, птиця – 0,2 млн т;

- суттєво збільшити обсяги експорту продовольчих і технічних товарів тваринного походження;

- збільшити обсяги інвестицій у галузь тваринництва;

- досягти рівня рентабельності ведення галузей тваринництва понад 5 %.

Нині основною проблемою галузі є катастрофічне зменшення обсягів виробництва і поголів'я сільськогосподарських тварин, яке відбувається в господарствах усіх форм власності.

Станом на 1.01.2008 року в усіх категоріях господарств, порівняно з 1990 роком, поголів'я великої рогатої худоби зменшилося у 4,85 раза, у тому числі корів – у 3, свиней – 3, птиці – в 1,5 раза. Виробництво м'яса всіх видів тварин у забійній масі в усіх категоріях господарств зменшилося у 2,3 раза, у тому числі яловичини – у 3,6, свинини – 2,5 раза. На одну особу вироблено всього 41 кг м'яса і 235 кг молока за медичної норми здорового харчування відповідно 82 кг і 380 кг.

Ринок продукції тваринництва характерний незбалансованістю попиту і пропозиції, низьким рівнем внутрішнього споживання, а також недостатньо розвинутою ринковою інфраструктурою.

У першому півріччі 2008 р. до України завезено м'ясопродукції на 49% більше, ніж за аналогічний період минулого року. За збереження таких темпів імпорту м'яса в Україну та накопичення запасів м'ясної сировини у переробних підприємствах, закупівельні ціни на живу худобу й птицю різко спадатимуть, а поголів'я худоби – скорочуватиметься.

Це стримує подальше інвестування тваринницької галузі та негативно впливає на економічний стан сільськогосподарських товаровиробників.

Негативно впливатиме на ринок м'ясопродуктів пролонгація до 1 квітня 2009 р. терміну введення нових стандартів на виробництво м'ясних продуктів і введення консолідованої ставки ввізного мита на імпорту сировину в розмірі 10 – 15%, що призведе до подальшого імпорту її за демпінговими цінами.

Основними причинами, які зумовили руйнівні наслідки у тваринництві й продовжують руйнівну дію, є:

- диспаритет закупівельних цін на м'ясо і цін на ресурси для його виробництва, що ускладнює рентабельне ведення й робить їх бізнесово непривабливими;

- цінова нестабільність, залежність від низької платоспроможності населення;

- морально застарілі технологічні й технічні умови організації ведення виробництва, що зумовлює високий рівень собівартості продукції, яку виробляють;

- недосконалий механізм державного регулювання імпорту тваринницької продукції, що призводить до руйнації окремих галузей;
- відсутність вигідної для товаровиробника кредитної політики, спрямованої на оновлення основних засобів виробництва;
- застаріла система підготовки кадрів майже всіх спеціальностей, що зумовлює ускладнення його інноваційного розвитку;
- слабкий рівень інтеграційних процесів із розвинутими країнами;
- недостатнє інтегрування виробництва, переробки й реалізації тваринницької продукції, що посилює нерівномірність одержання прибутків;
- ведення галузі переважно в діапазоні натурального виробництва особистих селянських господарств, що унеможливує застосування сучасних технологій виробництва;
- недосконалий механізм державного регулювання імпорту тваринницької продукції;
- недостатня ефективність фінансово-економічного механізму державної підтримки тваринництва.

Нині зростання цін на ковбасні вироби у роздрібній мережі відбувається в 1,5–2 рази швидше, порівняно зі зростанням закупівельних цін на сировину, що негативно впливає як на вітчизняного товаровиробника, так і на споживача.

Така цінова ситуація змушує вітчизняного товаровиробника скорочувати виробництво й ставить державу в економічну залежність від імпорту. Так, за січень-липень 2008 року виробництво яловичини знизилося на 31%, свинини – на 28%.

У 2007 році, за даними Держкомстату України, збитковість від реалізації великої рогатої худоби становила 41,8%, свиней – 27,6%. У 2007 році від реалізації продукції тваринництва сільськогосподарські підприємства, де виробляли третину продукції, одержали понад 1,4 млрд грн збитків [3].

Якщо в Україні лише говорять про необхідність нарощувати поголів'я худоби та наміри розробити нову програму до існуючих 12 програм розвитку тваринницької галузі, то в Росії – активно займаються тваринництвом.

Росіяни купили близько 100 тис. гол. племінної худоби в Європі, дотують купівлю обладнання для тваринницьких ферм і проводять квотування імпорту тваринницької продукції. Така політика захищає власного виробника й надає бажані перспективи нарощувати власні м'ясні потужності.

Державним бюджетом України на 2008 рік для підтримки розвитку галузі тваринництва передбачено майже 1,8 млрд грн, у тому числі на виконання державної програми селекції у тваринництві – 125 млн грн.

Порівняно з минулим роком, у 2008 році обсяги бюджетної тваринницької дотації збільшені на 554 млн грн, або в 1,5 рази. Збільшені розміри дотацій за молодняк великої рогатої худоби, кондиційних свиней і курей відповідно до 1,9, 1,4 та 0,65 грн за 1 кг (на 30–36%), а за качок, гусей, індиків – до 0,9 грн за 1 кг або майже у 2 рази; з метою нарощування поголів'я худоби впроваджена дотація у розмірі 3000 грн за приріст корів власного відтворення, а також за кожну племінну

нетель або корову, закуплену в племзаводах, племрепродукторах та за імпортом: відповідно до 1400, 700 і 450 грн збільшено розмір спеціальної дотації за наявне поголів'я м'ясних корів.

З метою ліквідації збитковості виробництва продукції тваринництва, зокрема м'яса, постановою Уряду від 06.08.08 № 706 з 1 серпня 2008 року збільшено розміри дотацій за реалізований молодняк великої рогатої худоби до 2,90 грн за 1 кг живої маси, свиней – 2,15 грн, курчат-бройлерів – 1,0 грн і качок, гусей, індиків – 1,40 грн за 1 кг живої маси [4].

Проте виробництво основних видів тваринницької продукції надалі залишається економічно не вигідним, тому без належної державної підтримки сільськогосподарські товаровиробники змушені будуть скорочувати поголів'я худоби та зменшувати виробництво тваринницької продукції.

Висновки. Для поліпшення ситуації у тваринницькій галузі необхідно регламентувати основні механізми, які сприятимуть швидкому оновленню засобів виробництва через кредитування та чітку інвестиційну політику й визначити основні напрями інтеграційної діяльності в рамках СОТ та з країнами Євросоюзу, передбачивши механізми як захисту вітчизняного товаровиробника, так і використання інновацій.

З метою законодавчого та нормативного забезпечення докорінного поліпшення ситуації в галузі й на ринку продукції тваринного походження необхідно у Верховній Раді України в першочерговому порядку прийняти як невідкладні проекти Законів України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», а також внесення змін до деяких законодавчих актів України: «Про ідентифікацію і реєстрацію тварин», «Про м'ясо і м'ясні продукти», «Про корми».

Також невідкладним є впровадження спільних з ЄС стандартів на виробництво м'ясної продукції й технічних регламентів на тваринницьку продукцію.

Прийняти урядове рішення про компенсацію витрат на реконструкцію, будівництво та технічне переоснащення тваринницьких ферм і комплексів, а також передбачити в державному бюджеті фінансову підтримку особистих селянських господарств, їхнє мікрокредитування, у тому числі через кредитні спілки, інші фінансові й банківські установи.

Бібліографічний список

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. // Економіка АПК. – 2007. – № 11. – С. 3
2. Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва : постанова КМУ від 20.08.08 р. № 729 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uapravo.net>.
3. Супіханов Б. К. Бюджетна підтримка сільського господарства / Б. К. Супіханов // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 61–64.
4. Про внесення змін до Порядку використання у 2008 році коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку тваринництва :

постанова КМУ від 06.08.08 р. № 706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

Добрянская Н. Отрасль животноводства: проблемы развития и пути их решения

Проведена экономическая оценка текущей ситуации, сложившейся на рынке продукции животноводства. Внесено предложение по усовершенствованию государственной поддержки отрасли для обеспечения продовольственной безопасности страны. Предложены пути решения проблем в мясопродуктовом подкомплексе.

Ключевые слова: мясопродуктовый подкомплекс, производство и потребление мяса, эффективность производства мяса.

Dobryanska N. Cattle-breeding subcomplex: problems of development and ways of their solvement

The economic estimation to current situation, which formed on the market of the product stock-breeding is analyzed. The some offers on improvement of state support of the branch for provision of food safety of the country are grounded. The main ways of the decision of the problems in meat-production subcomplex are founded.

Key words: meat-production subcomplex, manufacture and consumption of meat per man, production efficiency of meat.